

ARCHITEKTAS ARNAS DINEIKA

PRIGIMTIS

Arnas Dineika gimė 1928m. rugpjūčio 7d. Rimbūnuose. Gali kilti klausimas, - „Kodėl Rimbūnuose?“, nes tėvai tuo metu gyveno Kaune. Karolis Dineika ir Petronėlė Savukaitytė buvo pirmieji diplomuoti kūno kultūros specialistai Lietuvoje, vasaromis vykdavo jų organizuoti kūno kultūros kursai mokytojams ir Karolis kūdikio laukiančią žmoną nuvežė pas savo tėvus į sukurta tėviškę – Rimbūnus. Argi galima sukurti tėviškę? Pasirodo – galima. Karolio motina Elžbieta Gaigalaitė buvo kilusi iš gretimo Gaižiūnų kaimo, o tėvas Vincas Dineika iš šalia esančių Ūdakių. Jie susipažino ir susituokė, gyvendami Rygoje. Išaugino du sūnus – Karolį ir Viktorą, žymų Lietuvos aktorių. Pirmasis pasaulinis karas nubloškė šeimą į Petrapilį, kur Karolis atvyko jau gavęs kūno kultūros mokytojo diplomą Tartu. Prasidėjus Rusijoje neramumams, šeima grįžo į gimtąjį kraštą, o Karolis Dineika įsijungė į žūtbūtinės grumtynės su bolševikais ir bermotininkais dėl nepriklausomos valdžios šiaurės Lietuvoje. Kaip Lietuvos kariuomenės savanoris gavęs Rimbūnuose 10 ha žemės ir dar tiek nupirkęs šalia dvaro pastatą, kur veikė pradžios mokykla, suremontavo didelį pastatą raudonų čerpių stogu. Į šią tėviškę vasaromis suvažiuodavo Karolio ir Viktoro šeimų anūkai.

Pirmą dieną sūnų krikštijo Kaune, dėdė Viktoras su žmona Sofija išvežė vaiką į bažnyčią, o parvežę sako: „Išvežėm Raimundą, o parvežėm Arną“. Vardas taip visiem patiko, kad visą gyvenimą saviems jis liko Arnu.

Jau anksti vaikystėje pradėjo ryškėti įgimti Arno gabumai – ne pagal amžių statė bokštus iš kaladėlių, turėjo absoliučią klausą, grojo smuiku, bet kurią melodiją improvizuodavo koncertiniu mamos pianinu, lūpine armonikėle ar akordionu. Labai mylėjo arklius: paklaustas, kas esąs, vaikas atsakydavo: „Arklys“, o kas tavo tėvas: „Arklys“, matyt, todėl kad dar kūdikystėje Kaune gyveno prieš husarų kareivines, o Alytuje galėjo stebėti kaip skautų vadas Karolis treniravo moksleivių raitelių šimtinę.

Rimbūnai teikė beribę laisvę natūralioje gamtoje. Muzikinius gabumus Arnas paveldėjo iš savo senelio Vinco, kuris grojo klarnetu kariniame orkestre Rygoje, močiutės Elžbietos namuose aidėjo liaudies dainos, tėvas Karolis taip pat turėjo puikų tenorą, profesionalų dainininko pasirusimą. Mama Rygoje mokėsi muzikos, grojo pianinu, studijavo dailę ir piešimą, o baigusi Rygos kūno kultūros institutą Lietuvoje dėstė ritmiką ir plastiką, propagavo improvizacinį Aisedoros Dulkan šokio meną.

Arnas didžiūdavo, kad šiek tiek turi ir suvalkietiško kraujo, mamos senelis gyveno netoli Tilžės, mamos mama Petronėlė buvo knygnešė. Ji atsakiusi net šešis užsakus, nes pamačiusi jaunikius išgėrusius ir ištekėjo už Vinco Saukaičio, kuris atėjo pirštis ant lazdos. Jaunavedžiai gavę pasogą išvažiavo į Rygą, turėjo batų dirbtuvę ir kelias parduotuves. Arno mama kaip pagrandukė, taip pat buvo pakrikštyta Petronėlės vardu. Nuo pat vaikystės ji buvo grūdinama, basa prieš kiekvieną miegą žiemą per sniegą apibėgti tris kartus aplink namą, išgyveno virš šimto metų ir niekada nesirgo sloga. Pirmojo pasaulinio karo metu mokėsi Rusijoje, Voronežo lietuvių pabėgėlių mokykloje, patyrė bado ir suirutės siaubą. Žavėjosi Martyno Yčo, gelbėjusio lietuvių vaikus, veikla. Buvo besąlygiško gerumo pavyzdys, turėjo lakią fantaziją. Taigi, Arno seneliai ir tėvai buvo Rygiečiai.

MOKSLAS IR STUDIJOS

Kaune į Jablonskio mokyklą Arną nuvedė, kai jam suėjo aštuoni metai. Arnas sunkiai sirgo, tėvas jį gydė ir ruošė mokyklai namuose. Patikrinus žinias, Arną priėmė iš karto į trečią klasę ir jis tapo jauniausiu klasės mokiniu.

Tėvas, vengdamas 1940 metų tremties, palikęs atvirą butą Kaune su šeima pasitraukė į Vilnių, dirbo Vytauto didžiojo gimnazijoje inspektoriumi. Čia mokėsi ir Arnas. Arno bendraklasis Algirdas Nasvytis prisiminė, kad iš jų klasės „išėjo“ keturi menininkai: Algirdas Steponavičius-grafikas, o Arnas ir dvynukai Vytautas ir Algirdas Nasvyčiai tapo architektais. Persiritus karo bangai, Karolis Dineika buvo paskirtas Linkuvos gimnazijos inspektoriumi, o Arnas pradėjo mokytis joje.

Mažas, toli nuo kultūros centrų esantis miestelis net sunkiais okupacijos metais nebuvo „Dievo užmirštas užkampis“. Mokykloje lankėsi menininkai, į mokyklos šventes atvykdavo vyskupas, vyko sporto šventės ir tarpklasinės varžybos. Mokiniai buvo mokomi tautinių žaidimų, gražaus elgesio ir klasikinių šokių, prieš pamokas lauke darė privalomą fizinę mankštą. Net karo metais gerai išvaškuotoje salėje kiekvieną savaitgalį vykdavo šokių vakarai, kurių metu kiekviena klasė paeiliui ruošdavo meninį pasirodymą. Atmosfera buvo ypač kultūringa, veikė Karolio Dineikos organizuotas gyvosios dvasios būrelis. Arnas pelnė klasės autoritetą, nes nesinaudojo savo pranašumu prieš kitus. Karolio Dineikos ir Arno atsisveikinimas su Linkuvos gimnazija buvo susijęs su Arno klasėje vasario 16-osios paminėjimu. Linkuvos saugumiečiai negalėjo nubausti mokinių, nes viską organizavusi prisipažino valsčiaus komisorgo duktė, todėl griebė mokytojus. Karolis Dineika 1945 kovo šeštą dieną buvo suimtas, uždarytas Šiaulių, po to Kauno kalėjime ir tardomas. Karolį išgelbėjo, galima sakyti, atsitiktinumas. Kauno kalėjime jį tardė pažįstamas, buvęs Vytauto Didžiojo gimnazijos komjaunimo sekretorius, kuris surašė diktyvų protokolą ir įrodė, jog mokyklos inspektorius buvo verčiamas grasinimais ir jėga vykdyti vokiečių okupantų administracijos įsakymus. Po trijų mėnesių išėjęs į laisvę, Karolis Dineika į Linkuvą nebegrižo ir išvyko į Kauną organizuoti kūno kultūros instituto, apsistojo pas brolių.

Arnas tęsė mokslus Kauno „Aušros“ gimnazijoje. Tėvas nuvedė Arną į bokso salę Kūno Kultūros institute, jis ten treniravosi kartu su garsiuoju Algirdu Šociku. Bokso ringas ir treniruotės suformavo principingo, aktyvaus ir drąsaus kovotojo charakterį. Baigęs gimnaziją Arnas apsisprendė studijuoti architektūrą Kauno Politechnikos institute. Ruošdamasis būsimajai profesijai iš prancūziškos enciklopedijos į savo popieriaus lapus persipiešė visus žymiausius pasaulio pastatus. Šis darbas, matyt, ir išlavino Arno ranką taip, kad neatitraukdamas pieštuko nuo popieriaus ir atrodytų tik betiksliai raizgaliuodamas linijas sugebėdavo akimirksniu sukurti bet kokio pastato įvaizdį. Mokydamasis architektūros fakultete kruopščiai darė projektus skiestu tušu ar arbata, išgaudamas fasado šešėlių žaismą, tobulinosi fakulteto piešimo studijoje, dalyvavo ambicingame konkurse paminklui Avicenai sukurti. Tuo metu baigusius institutą studentus skirstydavo darbui po visą Sovietų Sąjungos teritoriją. Todėl paskyrimas į Leningradą buvo laikomas ypač garbingu ir prestižiniu. Į Leningradą Arnas išvyko kartu su žmona Irena ir užsibuvo jame, ten gimė sūnus Rimas ir duktė Ilona.

PROJEKTUOTOJAS IR PIEŠĖJAS LENINGRADE

Leningradas Arną sužavėjo unikalia ir vertinga architektūra bei jo žmonių inteligencija. Darbą pradėjo penktame valstybiniame projektavimo institute. Projektavo gyvenvietes Karelijoje bei didelius pramoninius objektus. Arną sužavėjo Karelijos gamta, karstydamasis uolomis fotoaparatu „LIUBITEL“ jis nufotografavo akmenyse išryškėjusį Mozės portretą, o gyvenvietes projektavo taip, kad kiekvienas jos gyventojas jaustų sąlytį su nuostabia gamta.

Jis suprojektavo virš 40 architektūrinių objektų- pašto dėžučių – taip tuo metu buvo vadinami slapti mokslinių tyrimų institutai ar rimti gamybiniai susivienijimai. Arnas stengėsi gauti visus statinius, kurie turėjo iškilti Lietuvoje. Tai ir Kauno „ELEKTRONIKA“, Šiaulių televizijos gamykla, susivienijimas „VILMA“ ir „Elektrogafija“, stambios gamyklos „Svetlana“, ir „Žarnica“ Leningrade, objektai Rygoje, Bulgarijoje, Pakistane. Šiandien net sunku įsivaizduoti, kokias sovietiniam režimui būdingas biurokratinės ir finansinės kliūtis reikėjo įveikti, kad šie pramoniniai pastatai nebūtų svetimkūniai gimtojoje Lietuvoje. Režimas laikėsi nuostatos, kad „pašto dėžutės“ teritorija privalo būti aptverta dviguba spygliuotos vielos tvora, kampuose įrengti sargybinių bokšteliai. Arnas tam pasipriešino – ir pastatuose liko tik vielinės grotos pirmų aukštų languose. Ant Arno nuolat rašė skundus. Be to projektuojamų objektų kaina turėjo būti neišivaizduojamai maža, tačiau nepaisant visko buvo ieškoma modernių sprendimų, nors tam nebuvo tinkamų medžiagų. Savo principus reikėjo ginti posėdžiuose, o kad posėdžiauti buvo mėgstama, rodo piešiniai, kuriuos Arnas sukūrė ant popieriaus skiaučių paprasčiausiais tušinukais posėdžių metu. Juose akivaizdžiai matyti, kaip Arno architektūrinė prigimtis veržėsi iš sovietinio realizmo pančių ir kaip jis galėjo išsiskleisti, jei būtų suteiktos sąlygos laisvai reikštis.

Arnas į darbą eidavo kaip į šventę, visada vilkėdamas baltais marškiniais, nors pramoniniame Leningrade tai buvo ypač nepraktiška. Tai darė įspūdį- po kelių metų visi instituto architektai į darbą ėjo tik baltais marškiniais. Jis turėjo autoritetą, kuris užtikrino kilimą karjeros laiptais ir leido užsiimti tais laikais su oficialia politika nesuderinama veikla. Kai Šiaulių televizijos gamyklos direktorius pasiryžo savo rizika darbuotojams pastatyti sporto salę. Arnas „išleido“ projektą, įvardintą kaip sandėlį Nr. 7 ir Šiauliuose atsirado tuo metu moderniausia respublikoje sporto salė „Tauras“. Dirbdamas Leningrade Arnas dalyvaudavo ir Lietuvoje skelbtuose architektūriniuose konkursuose. Novatoriškumu ir tiems laikams visiškai nelauktu sprendimu išsiskyrė Aukščiausias Tarybos pastatų kompleksas prie Neries upės Vilniuje.

Leningradietis docentas Korsako išrado būdą, kaip gelžbetoninį paviršių apdeginti autogenu. Šis būdas atvėrė fantastines dekoratyvines gelžbetonio savybes. Arnas pasiryžo tai panaudoti projektuojamame aukštuminiame „Vilmos“ korpuse Žirmūnuose. Aišku, statybininkai priešinosi, tačiau Arnas nenusileido. Plačiajuosčio degiklio statybininkai nepasidarė, tad ant blokų liko tik šiuo būdu įdegtas raštas, kuris dekoratyvinės jėgos neatskleidė.

Leningrade Arnas toliau tobulino piešimo įgūdžius, lankė piešimo studijos užsiėmimus. Be to, talkino Tėvui iliustruodamas jo gydomosios mankštos knygas. Gal tai ir paskatino Arną piešti tėvo portretą įvairiomis technikomis. Daugelis portretų tikrai gyvi. Taigi Arnas ir gyvendamas Leningrade nuo Lietuvos neatitrūko. Dažnos komandiruotės, tradicinės vasaros atostogos ir pomėgis jų metu piešti Lietuvos gamtą padėjo save išreikšti kūrybiškai. Piešiniai, pastelė ant švitrinio popieriaus rodo neribotą fantazijos polėkį, improvizacijos galią, o kartais netgi dieviškąją harmoniją, kurią automatiškai perduodavo išlavinta architekto ranka. Stebina ir tai, kaip pastelėse Arnas išgaudavo spalvinius sąskambius.

Arnas vienas kaip darbinis arklys varė tiesią architektūros vagą. Žmonos paklaustas, ar myli ją, atsakė: „Taip, myliu architektūrą ir tave“ ir daug ką aukojo šeimai. Kai jo karalaitei Ilonai atėjo laikas eiti į mokyklą, nusprendė grįžti į Lietuvą. „Leningrade dirbau 20 metų ir vieną dieną“ - juokavo Arnas..

DĖSTYMAS VILNIUJE

Vilniuje Arnas save realizavo dėstydamas architektūrą inžineriniame statybos institute. Arnas labai gerbė savo dėstytoją, urbanistikos katedros vedėją profesorių Kazimierą Šešelgį, kuris, matyt, ir paskatino Arną dėstyti architektūros katedroje. Iš kitų dėstytojų Arnas išsiskyrė principinėmis nuostatomis. Pirmiausia, kiekvienas studentas- tai kolega. Vienos šeimyninės šventės metu Arnas stebėjosi : kaip čia yra, į studentus , kurie gali būti mano vaikaičiais aš žiūriu kaip į kolegas , o tu , broli Vincai, visada likai man jauniausiuoju , nors tarp mūsų tik dešimt metų skirtumas . Antra, Arnas laikėsi požiūrio, kad dėstytojas turi remtis asmenine projektavimo ir projektų realizavimo patirtimi. Dirbdamas Architektūros katedros vedėjo pareigose, jis labai sustiprino katedrą, pakvietė dirbti žymius architektūros meistrus : profesorę Nijolę Bučiūtę, profesorių Justiną Šeiboką, profesorių Rimantą Buivydą, bei jaunus fakulteto auklėtinius : Gintarą Čaikauską, Rolanda Paleką, Sigitą Kuncevičių , Jūratę Jurevičienę. Arnas architektus vertino ne pagal publikacijas, o pagal sugebėjimą realizuoti savo kūrybines mintis. Jis niekuomet nereikalavo išskirtinio dėmesio savo asmenybei , daugiau rūpinosi kitais, o ne savimi. Jo tikslas siekė toliau negu asmeninės ambicijos, nors principiniais klausimais susijusiais su kūryba ar architektų rengimu buvo „kietas“ ir dažnai „neperkalbamas“, buvo Architektūros fakulteto tarybos pirmininkas bei universiteto Tarybos narys. Tiek kasdieniniame darbe, tiek visuomeninėje veikloje pasižymėjo kristoliniu principingumu ir pareigingumu. Arnas puikiai žinojo pasaulinę architektūrinę patirtį, kaip vaikas džiaugdavosi naujais atradimais , tačiau studentams tvirtino, kad nėra absoliučiai gerų sprendimų, kuriuos galima būtų taikyti visais gyvenimo atvejais, idėjos turi tapti tavo nuosavybe, kad galėtum jos laikytis kūrybiškai savo darbuose. Jis mokėjo didžiulis ir džiaugtis savo mokinių sėkmingais darbais. Studentai jį vertino ir mylėjo, ne kartą rinko populiariausiu fakulteto dėstytoju. Daktaro disertacijoje Arnas įtvirtino integruoto mastelio principą, tyliai džiaugėsi gavęs profesoriaus vardą. Kaip šiuos principus Arnas realizavo praktiškai ? Pirmiausia, skatino studentus dirbti prie instituto sukurtoje projektavimo firmoje, kurioje pats taip pat dirbo, sukūrė keletą įdomių projektų. Arnas buvo pirmasis ir svarbiausias įkvepėjas, remėjas bei konsultantas 1983 metais pradėjusio veikti architektūros studentų idėjų konkurso, vadinamo SIKON vardu, kuris gyvas ir populiarus iki šiol.

Arnas buvo užregistravęs personalinę Arno Dineikos projektavimo firmą, tačiau paklausių paslaugų neteikdavo. Sakė; „ Esu nepataisomas durnius, niekaip negaliu peržengti profesinės sąžinės ribų ir pataikauti užsakovo užgaidas“.

Pakvopus Lietuvoje nepriklausomybe , Arnas stengėsi išlaisvinti Lietuvos ūkininką nuo medžiagų, mechanizmų, importo priklausomybės ir užpatentavo konstrukciją „ Plonasienės fibrobetonio erdvinis klostėtas denginys“ , tačiau neatsirado firmos, kuri tą idėją realizuotų.

VARDINĖ STIPENDIJA

Arnas nuoširdžiai buvo išleistas į pensiją, o netrukus netikėtai sustojo jo širdis, Antakalnio kapinėse buvęs studentas Audrys Karalius su ašaromis akyse pažadėjo, kad gerbdami profesoriaus atminimą jo buvę studentai įkurs vardinę Arno Dineikos stipendiją nuoširdžioms architektūros studijoms remti, štai fundatorių pavardės:

Audrys Karalius
Audrius Ambrasas
Gintaras Balčytis
Gintaras Čaikauskas
Sigitas Kuncevičius
Gintaras Klimavičius
Darius Osteika
Rolandas Palekas
Saulius Pamerneckis
Vykintas Šeškus
Linas Tuleikis

Kasmet spalio 8-ąją penkių tūkstančių litų stipendija įteikiama IV kurso studentui, išsiskiriančiam bendraamžių kūrybiškumu ir atsidavimu architektūrai. Patys studentai išrenka penkis geriausius kursinius darbus, ginasi juos viešai, komisija iš jų išrenka geriausią ir skiria jam stipendiją. Visi penki studentai gauna gražiai įrėmintą Arno pastelės reprodukciją. Tai vienintelė stipendija, mokoma nesidaudojant jokiais fondais, valstybės dotacijomis, o tik stipendijos steigėjų lėšomis. Tuo studentams norima priminti mokytoją ir jo storąjį pieštuką, kuriuo Arnas vedžiodavo nesibaigiančius ratilus ant studentiško porėmio ir lėta improvizuojantį meistro dudenimą. Taip mokiniai išreiškė meilę architektūrai ir savo mokytojui.